

KOMPETENCIJE VASPITAČA ZA PRAKTIČAN RAD RAZVIJANJA EKOLOŠKE SVESTI KOD DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA

SAŽETAK: U radu je analiziran značaj razvijanja ekološke svesti kod dece predškolskog uzrasta kao i sposobnost vaspitača i najpogodniji način uticaja na razvoj ekološke svesti kod dece. Vaspitač treba da bude upoznat sa najnovijom literaturom na temu ekologije koja treba da mu pomogne prilikom obrazovanja dece i da kroz praktične primere, vežbe i radionice doprinese razvoju ekološke svesti kod dece. Ekološko obrazovanje i formiranje ekološkog načina mišljenja započinje u najranijoj mladosti, pa je veoma važno na pravilan način stimulisati decu od najranijeg uzrasta. Ekologija je nedovoljno zastupljena u radu sa decom predškolskog uzrasta, a kompetentnost vaspitača iz oblasti ekologije može se dovesti u pitanje. Nedovoljno obrazovanja iz oblasti ekologije čini budućeg vaspitača nedovoljno kompetentnog, a posebni ekološki programi koji bi služili kao osnova za organizovanje ekoloških aktivnosti ne postoje. Potrebno je proširiti i nadograditi sadržaje iz oblasti ekologije u obrazovanju budućih vaspitača u cilju poboljšanja njihove kompetentnosti.

KLJUČNE REČI: ekološka svest, kompetencije vaspitača, upoznavanje okoline, zaštita životne sredine.

1. Uvod

Obrazovanje predstavlja jedno od najmoćnijih sredstava društva u borbi sa problemima i izazovima budućnosti. Adekvatan razvoj deteta predškolskog uzrasta od presudnog je značaja za kasnije formiranje ličnosti. Prva edukativna sredina u kojoj se dete, van porodice, vaspitava, socijalizuje, razvija i obrazuje jeste predškolska ustanova i stoga je značaj predškolske ustanove kao i vaspitača, za razvoj deteta ogroman. U formiranju ekološke kulture kod dece predškolskog uzrasta važnu ulogu ima sistem ekološkog obrazovanja i vaspitanja. Obrazovno-vaspitni proces u funkciji zaštite i unapređivanja životne sredine predstavlja svesno i plansko razvijanje znanja o čovekovoj sredini u toku čitavog života. Ekološko obrazovanje ima za cilj razvijanje svesti o osnovnim karakteristikama čovekove sredine, odnosa u njoj i odnosa prema njoj, na osnovu koje će dete u kasnijem dobu svog života težiti očuvanju i unapređivanju sredine. Takođe, ekološko obrazovanje treba da pruži veoma sigurna znanja o osnovnim ekološkim pitanjima savremenog društva, razvija kritički stav prema rastućoj degradaciji životne sredine i ukazuje na neophodnost racionalnog korišćenja prirodnih resursa. Ekološko obrazovanje ne treba da bude samo informisanje o eko-činjenicama, već program obrazovnih ustanova treba da bude usklađen sa ekološkim zahtevima. Ekološka svest se ne sastoji samo od znanja, već i od emocionalno-voljnih komponenta koja su vrlo bitna, jer znanja bez uverenja i praktične delatnosti ne znače mnogo. Ekološko obrazovanje i formiranje ekološkog načina mišljenja započinje u najranijoj mladosti, pa je veoma važno na pravilan način stimulisati decu od najranijeg uzrasta. Ekologija je nedovoljno zastupljena u radu sa decom predškolskog uzrasta, a kompetentnost vaspitača iz oblasti ekologije može se dovesti u pitanje. Nedovoljno obrazovanje iz oblasti ekologije čini budućeg vaspitača nedovo-

* drsrekonovakovic@gmail.com

ljno kompetentnim, a posebni ekološki programi koji bi služili kao osnova za organizovanje ekoloških aktivnosti ne postoje. Potrebno je proširiti i nadograditi sadržaje iz oblasti ekologije u obrazovanju budućih vaspitača u cilju poboljšanja njihove kompetentnosti.

2. Značaj razvijanja ekološke svesti kod dece predškolskog uzrasta

Ekologija je nauka koja proučava međusobne odnose živih bića i životne sredine, ili tačnije to je nauka koja izučava odnose živih bića prema sredini u kojoj žive, odnos sredine prema živim bićima i međusobni odnos živih bića u određenoj sredini. Ova nauka je utemeljena tek u 20. veku. Naglo pogoršanje stanja prirode, sve veći broj zagađujućih materija koje se raznose atmosferom, tлом i vodenim površinama usled enormnog razvoja industrije i saobraćaja motornim vozilima, uz neštedljivo korišćenje fosilnih goriva uglja, nafte i zemnog gasa, dovodi čovečanstvo, pa i ovu nauku, pred velike probleme. Porast svetskog stanovništva do granica mogućeg opstanka, uz istovremeno smanjenje klasičnih izvora energije i ograničenih zaliha hrane, zahtevaju ozbiljno preispitivanje čovekovih želja i mogućnosti da skladno živi na Zemlji i sa njenom prirodom koja se sve više uništava ljudskim aktivnostima. Izmene globalne klime, sve veći porast ugljendioksida u atmosferi usled njegove velike produkcije u industriji, ali i smanjenjem zaštitnog šumskog Zemljinog pojasa, planetarni efekti „staklene bašte“, smanjenje ozonskog omotača koji zaustavlja štetno ultraljubičasto zračenje, uz istovremeni porast radioaktivnog zračenja usled sve većeg korišćenja nuklearnih sirovina za dobijanje neophodne energije i upotrebe i gomilanja atomskog naoružanja, govore da se čovečanstvo nalazi na tački velike prekretnice: ili će nastaviti dosadašnjim putem koji ga vodi u „ambis“, ili će svoje aktivnosti i svoj život prilagoditi mogućnostima planete.

Jedna od najbitnijih i najraširenijih poruka ekologa jeste „misliti globalno, a delovati lokalno“. To znači da nije dovoljno znati šta čoveku pretili, već je neophodno znati i kako se od tih pretnji sačuvati, pa i kako ih preduprediti da se kao pretnje ne pojavljuju. Takav je svet u kojem danas žive deca i zbog toga je od velike važnosti usaditi im ekološki pogled na svet. Ekološki pogled na svet podrazumeva interaktivni karakter čovekovog odnosa prema svetu, pojedinca prema sebi, drugim ljudima i prema prirodi. Ljudska odgovornost za očuvanje prirode i sveta u kom živi je, u teškim vremenima zanemarivanja prirode, od izuzetnog značaja. Kako će se deca kasnije odnositi prema prirodi, zavisi od njihove ekološke osposobljenosti, odnosno pismenosti.¹ Neophodno je naučiti ih da zaštita životne sredine ne predstavlja obavezu i opterećenje. Ukoliko se detetu u predškolskoj ustanovi na adekvatan način predstavi da ekologija može biti zabavna, to dete neće se kasnije nemarno odnositi prema samoj prirodi. Vaspitanje je spor i razvojan proces, ali se pravilnim vaspitanjem pomoću kompetentnih vaspitača mogu postići vidljivi rezultati.

Dete mora da nauči da život u nezagađenom svetu nije privilegija, već pravo svakog pojedinca. To je moguće naučiti kroz praktične primere koji će biti predstavljeni u sledećem

¹ Kulić (1997) konstatuje da sadržaj pojma pismenost ima istorijsko utemeljenje, odnosno da se menja sa rastom i razvojem društva. Stoga se pojavljuju i novi termini, kao što su: „radno-orijentisana pismenost“, „tehnološka pismenost“, „ekonomska pismenost“, „internetska pismenost“, „ekološka pismenost“ i drugi. Sve to utiče na kvalitativno drugačiju ulogu funkcionalne pismenosti u savremenom društvu. Ona se ne shvata samo kao bitna pretpostavka uključivanja čoveka u svet rada, nego i kao socijalni i kulturni imperativ vremena u kome živimo.

poglavlju rada. Takođe, ekološko vaspitanje i obrazovanje dece predškolskog uzrasta jeste uspešnije ukoliko počne da se usvoja u najranijem periodu.

3. Uloga i kompetencije vaspitača u procesu razvijanja ekološke svesti kod dece predškolskog uzrasta kroz praktičan rad

„Kompetencija je kombinacija znanja, veština, stavova, vrednosti i navika koje omogućavaju pojedincu da aktivno i efikasno deluje u određenoj specifičnoj situaciji, odnosno profesiji. Kompetencija podrazumeva imati neophodne sposobnosti, autoritet, veštinu i znanje“ (*Oxfords advanced learners encyclopedic dictionary*, 1989: 183).² Pripremajući vaspitače kao profesionalce da u predškolskoj ustanovi preuzmu nove profesionalne inicijative, podižemo nivo kvaliteta rada u takvoj ustanovi. Pripremljenost vaspitača kao profesionalaca da u vrtiću preuzmu nove profesionalne inicijative podrazumeva i spremnost da ostvaruju globalne i specifične uloge na svim nivoima organizacione strukture unutar predškolske ustanove.³

Ulogu edukatora treba shvatiti kao potrebu za promenjenom ulogom vaspitača i ulaganju napora da se uoči stereotip, a shvate nove tendencije i uvedu nove strategije razbijanja ekološke svesti u proces rada sa decom predškolskog uzrasta. Prihvatanje novih obrazovnih strategija od strane predškolske ustanove i spremnost vaspitača za profesionalno usavršavanje i podizanje kvaliteta ličnih i radnih kompetencija, podrazumeva metod aktivnog, participativnog i iskustvenog pristupa.

Vaspitač, praktičar, koji je profesionalno osposobljen mora da analizira sopstveni stil vaspitavanja; da unapređuje sopstvene veštine vaspitavanja ili upravljanja; da eksperimentiše novim metodama rada i idejama; da razmenjuje svoje ideje i veštine sa kolegama; da uči o savremenim istraživanjima na polju vaspitanja i obrazovanja; da se priključuje radu seminara i radionica koje organizuju profesionalne organizacije; da se priključuje kursevima koji se organizuju u okviru visokoobrazovnih ustanova (fakulteta i visokih škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača); da sprovodi evaluaciju rada u vrtiću kako bi procenio tekuće aktivnosti i postavio ciljeve za budući rad; da evaluira svakodnevno svoj rad i rad vrtića u celini, menjajući ono što iziskuje promenu i dr. (Centar za interaktivnu pedagogiju, 2007).

Istraživanja su pokazala da postoji značajna povezanost između obrazovanja vaspitača i razvoja dece (Dozier, 1997). Osnovni zaključak ovih istraživanja jeste da vaspitači sa visokim obrazovanjem pokazuju veću efikasnost u radu. Potvrđeno je da su opšte obrazovanje i posebna priprema vaspitača za predškolsko obrazovanje dobri preduslovi kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada. Visokoobrazovani vaspitači imaju adekvatniju interakciju sa decom, obezbeđuju deci bogatije jezičko i kognitivno iskustvo, ali su i manje autoritarni i zahtevni prema deci. Što se tiče kva-

² *Kompetencijom* se označava kompleks znanja, veština, stavova i vrednosti koje se manifestuju kao jedinstven sklop u kontekstu izvršenja određenog zadatka. One nisu uvežbani načini ponašanja, već predstavljaju razvojne kvalitete sa varijabilnim kontekstom što omogućava razlikovanje različitih nivoa kompetencija od početnog do ekspertskog (Despotović, 2008: 45). Kompetencije se šire određuju i kao dinamička kombinacija kognitivnih i metakognitivnih veština, znanja i sposobnosti te praktičnih veština razumevanja međuljudskih odnosa i etičkih vrednosti u promenljivom kontekstu.

³ Od ključnog značaja za svaku zajednicu postaje da svi budu uključeni u bazično obrazovanje tokom kojeg je važno podsticati želju pojedinca za produženim učenjem i spremnost da tokom čitavog života proširuje i prilagođava svoja znanja, veštine i sposobnosti rasuđivanja i delovanja kako bi postao svestan sebe i svog okruženja, te uspeo da se ostvari kroz obavljanje osnovnih životnih uloga – radne, porodične, građanske, uloge osobe koja kreativno provodi slobodno vreme i uloge osobe koja trajno uči (Pastuović, 2006: 426).

liteta nege dece u predškolskim ustanovama, istraživanja su pokazala slične rezultate – visokoobrazovani vaspitači su topliji, pažljiviji i zainteresovaniji za rad sa decom (Soleša Grijak i Soleša, 2011).

Podizanje nivoa kompetencija unapređuje kvalitet celokupnog sistema. „Unapređivanje kvaliteta rada u smislu postojanja fleksibilnog kurikuluma, uvođenje raznovrsnih metoda podrške, didaktičkog materijala i organizacija rada u grupi, prilagođavanje fizičke sredine (strukturiranje inkluzivne sredine koja ublažava različitosti) karakterišu pristup koji markira potrebe dece kao osnovni orijentir za adaptaciju. Osnovni kriterijum za izbor i primenu programa koji se primenjuju jesu potrebe dece i razvijenost njihovih sposobnosti. Dodatna edukacija i osposobljenost za rad sa svakim detetom, partnerski odnos roditelja i vaspitača, dostupnost programa svakom detetu, postojanje i izrada stimulativnih programa za decu kojoj je potrebna podrška, zastupljenost timskog rada – osnovna su obeležja savremene obrazovne intervencije koja iziskuje kvalitativne promene u radu i profesionalnom razvoju vaspitača“ (Srđić, 2010: 5). Suzić (2004) u upućuje na koji način nadograditi vaspitno-obrazovni sistem. On navodi da su sistemi nadogradnje: sposobnost učenja, kreativnost, kritičko mišljenje, demokratija, interakcija, kooperativnost, susretljivost, servilnost, autonomija, motivacija. Koreni vaspitno-obrazovnog sistema nalaze se u predškolskoj ustanovi, koja se takođe našla u izazovima novog društva.

Upoznavanje prirodne i društvene sredine je jedna od oblasti rada u pripremnom predškolskom programu u koji su ugrađeni sadržaji iz Zaštite životne sredine, a čiji su ciljevi propisani Pravilnikom o opštim osnovama predškolskog programa. Neki od ciljeva su: saznavanja o zajedničkim staništima određenih biljaka i životinja i njihovoj povezanosti u „lance ishrane“; pojam prilagođavanja živih bića životnim uslovima izgrađen na jednostavnim primerima; saznanja o načinima na koje čovek utiče na životnu sredinu i njihovim posledicama; o načinima zagađivanja vode, zemljišta i vazduha, i postupcima na koje se zagađenje smanjuje ili izbegava; svest o koristi koje čovek ima od šuma i načinima da se one očuvaju i obnove; saznanja o buci kao ekološkom problemu i načinima da se on reši; poznavanje mogućnosti da svaki pojedinac doprinese očuvanju životne sredine; razvoj poštovanja i ljubavi prema svemu živom, prirodi i njenom Tvorcu, uz motiv da se ona čuva i unapređuje. Postavljeni ciljevi se ostvaruju kroz raznovrsne aktivnosti, kao što su: radionice, posmatranje živog sveta, razgovori, organizovanje aktivnosti u prirodnom ambijentu, organizovanje izleta i druge aktivnosti. Ipak, najprimerenija aktivnost na ovom uzrastu je igra kao najživotnija situacija za učenje.

Ekološko obrazovanje pokušava da poveže različita iskustva i stručne pristupe, oslanja se na mnogostranost individualnih načina opažanja i doživljavanja, interesa i kompetencija uz uvažavanje različitih sadržajnih i metodičkih pristupa i načina obrade. Sve to vodi u promišljanje onoga što je trend današnjeg razvoja – pitanje inter-generacijskog i intra-generacijskog globalnog i održivog delovanja i razvoja, globalnih odnosa u prostoru koji želi da se odredi kao „globalno selo“ (Andevski, 2006).

Ekološko obrazovanje zahteva različite izvore znanja (Šehović, 2012). Koji izvor znanja će biti favorizovan zavisi od vaspitača koji rukovodi vaspitno-obrazovnim procesom. Izdvajaju se sledeći izvori znanja koji mogu da utiču na kompetentnost vaspitača i razvoj ekološke svesti kod dece predškolskog uzrasta:

- Neposredna stvarnost – podrazumeva konkretnu životnu sredinu u kojoj dete egzistira. To su porodični dom i obdanište. Ona igra važnu ulogu u formiranju ekološke svesti,

mada je u velikoj meri prepuna neekološkog, ali su znanja usvojena posredstvom nje najkvalitetnija;

- Tekstualni materijali – školski udžbenici, beletristička izdanja, pripovetke, romani i sl. Školski udžbenici su osnovni izvor, ali su u ekološko-vaspitanom pogledu nedovoljno usklađeni sa programima rada, ekološki sadržaji u njima su nedovoljno i nefunkcionalno zastupljeni;
- Nastavna sredstva i objekti – modeli, preparati, makete, slike, crteži, tabele, grafikoni, fotografije, dijapozitivi, video kasete i dr. Oni zamenjuju neposrednu stvarnost;
- Štampa, televizija, radio i druga masovna sredstva angažuju se na polju informisanja, aktiviranja građana u zaštiti životne sredine. Na taj način ostvaruje se neformalno ekološko obrazovanje i vaspitanje.

Vaspitač se pojavljuje kao bitan činilac u realizaciji ciljeva i zadataka ekološkog obrazovanja i kao takav on mora da vrši izbor nastavnih sadržaja, procenjuje ekološke aspekte gradiva, organizuje i vodi proces usvajanja znanja, formiranja stavova i navika dece i da organizuje i izvodi aktivnosti i neposredno svojim postupcima deluje na ličnost dece.

Adekvatni ekološki sadržaji treba da pomognu vaspitaču da deca u predškolskoj ustanovi:

- Upoznaju osnovne pojmove (pojam vode, vazduha, zemljišta i njihov značaj; pojam ekologije; pojam poremećenosti ekološke ravnoteže, pojam degradacije čovekove sredine i dr.);
- Steknu znanja o negativnom dejstvu zagađenog vazduha, zemljišta, vode, o načinu sprečavanja zagađenja i zaštiti od svih negativnih uticaja;
- Kroz zanimljive radionice, vežbe i primere sami pomognu u očuvanju gore navedenih činoca životne okoline.

Polazeći od činjenice da je ključ uloge vaspitača u razvijanju ekološke svesti da stimuliše i inspiriše decu na istraživački odnos, stvori pozitivan odnos deteta prema svetu i uvek se rukovodi dečjim zadovoljstvom i interesovanjima, razmotrićemo karakteristike njegove uloge u praktičnom radu razvijanja ekološke svesti. Vaspitač mora da vodi računa o individualnim razlikama među decom da bi, s obzirom na uzrast, interesovanja i individualne karakteristike, svakom detetu omogućio optimalne uslove u kojima bi se njegovi potencijali maksimalno razvijali.

3.1. Predškolska ustanova kao izvor eko-obrazovanja

Predškolska ustanova je osnovni izvor vaspitanja i eko-obrazovanja. Sa dobro utvrđenim programskim sadržajima i oblicima rada, predškolska ustanova pruža najveće mogućnosti u izgrađivanju ekološke svesti dece. Njen zadatak je da pronalazi probleme iz lokalne sredine i omogućava deci da učestvuju u njihovom rešavanju; razvija sistemsko mišljenje zasnovano na traženju veza i izdvajanju konteksta; „u delatnosti predškolske ustanove (potrebno je) definisati i primenjivati environmentalnu politiku usmerenu na ekonomisanje sa otpadom, uštedu energije, brigu o životnoj sredini, podršku zdravom životnom stilu, saradnju sa roditeljima i lokalnom zajednicom; na lokalnom nivou predškolska ustanova bi trebalo da postane inicijator promena u mestima u pravcu održivog razvoja načina života njegovih žitelja“ (Miličić-Trebatiski, 2011: 134).

Predškolska ustanova pruža značajne mogućnosti za sticanje određenih znanja, ali i za izgrađivanje određenih navika, za razvoj ekološke svesti razvijanjem ljubavi i odgovornog odnosa prema prirodi. Naš obrazovni sistem u osnovi podrazumeva kontinuirani vaspitno-obrazovni proces, koji se sprovodi u ustanovama namenjenim za tu vrstu delatnosti. Iako vaspitanje i obrazovanje najmlađih za zaštitu životne sredine ima svoje polazište u porodičnom vaspitanju, vrtić u tom cilju ostaje primaran nezamenljiv. Od afiniteta i obučenosti vaspitača zavisi kolika će se važnost pridavati ekološkim sadržajima. Zato se velika pažnja mora posvetiti stalnom stručnom osposobljavanju vaspitača kroz dodatne obuke i seminare. Značajno je koliko se i sama predškolska ustanova kao institucija uključuje ozbiljno u aktivnosti koje se organizuju na nivou lokalne sredine i da li postoji takva vrsta saradnje. Savremena ekološka situacija je pokazala da fond znanja iz ekologije nije na potrebnom nivou. Ta znanja sama po sebi ne znače ništa, ali zato imaju ogroman vaspitni potencijal. U *Pedagoškom leksikonu* se navodi: „Škola ima značajnu ulogu u zaštiti prirode. U zaštiti životne sredine njen je zadatak da deluje na razvoj svesti mladih o potrebi očuvanja prirodne sredine, da im pruži potrebna znanja o odnosu čoveka prema prirodi, racionalnom korišćenju njenih izvora, o merama koje doprinose očuvanju životne sredine i održavanju najpovoljnijih uslova za život i rad ljudi“ (1996: 177).

3.2. *Igrom do razvijanja ekološke svesti*

Kako je detetu igra način razvijanja kognitivnih sposobnosti, učenja i spoznavanja sveta oko sebe, tako se ona može i treba iskoristiti za razvijanje ekološke svesti. To se može učiniti kroz ekološke radionice u kojima osnovne teme treba da budu:

- Upoznavanje deteta sa pojmovima kao što su: zaštita čovekove okoline, reciklaža, zdrava ishrana, zdrav život, očuvanje prirode...;
- Razvijanje svesti o svom mestu u društvu;
- Razvijanje i usvajanje navika zdravog življenja;
- Razvijanje i jačanje ekološke svesti putem različitih sadržaja;
- Upoznavanje dece sa posledicama štetnog ophođenja prema životnoj sredini;
- Upoznavanje dece sa potencijalima životne sredine i značajem očuvanja životne i radne sredine;
- Promena sopstvenog ponašanja u smislu očuvanja svog zdravlja;
- Povezivanje ranije stečenih iskustava sa novoformiranim saznanjima;
- Praktično primenjivanje osnovnih saznanja o očuvanju zaštite čovekove okoline.

Vaspitači bi trebalo povremeno da organizuju izlete u prirodu gde će deca moći da vide i sagledaju prirodu u svojoj njoj čari. Aktivnosti koje bi pomogle vaspitaču da razvija i svoje, ali i dečje ekološko razmišljanje može biti upoznavanje prirode kroz praktično posmatranje neba, sunca, oblaka, biljaka, životinja. Po pitanju reciklaže deca bi mogla biti podstaknuta da od ponuđenog materijala za reciklažu stvaraju odevne predmete i nakit. Na ovaj način deca se upoznaju sa osnovama reciklaže i njenim prednostima. Izrađujući odevne predmete, nakit, slike ili igračke od odbačenog veštačkog materijala, deca uče da vezuju različite materijale u smislene i upotrebljive celine. Decu treba naučiti da su plastične kese veoma štetne u nadi da će uticati na svoje roditelje i ljude u svojoj okolini da upotrebljavaju platnene kese umesto plastičnih. Ovo se može

postići samo sopstvenim primerom vaspitača koji će, takođe, isključivo koristiti platnene kese. U pospešivanju kompetencija vaspitača takođe mogu pomoći monografije na srpskom jeziku čije je izdavanje u poslednjih nekoliko godina u ekspanziji.

S obzirom da je ekologija sastavni deo predškolskog pripremnog programa, roditelji treba da budu upoznati sa ekološkim programom rada i da se uključe u njegovu realizaciju. Sadržaji eko-radionica u saradnji sa roditeljima: sređivanje dvorišta vrtića; zajedničko učestvovanje u kreativnim radionicama; izrada makete grada /sela – izrada makete zagađenog i nezagađenog grada /sela od ambalaže i drugog materijala; izrada drvenih kućica i hranilica od plastičnih flaša za ptice; sadnja sadnica; sakupljanje PET ambalaže.

Ovim aktivnostima deci se pokazuje da ona mogu da učine mnogo dobrih i korisnih stvari za svoje okruženje, a pri tom osećaju i zadovoljstvo do kojeg se dolazi kada se uradi nešto ispravno i dobro.

4. Zaključna razmatranja

Razvoj ekološke svesti kod dece predškolskog uzrasta od presudnog je značaja za njihovu budućnost u smislu kasnijeg pozitivnog uticaja na sopstveno okruženje.

Svaki vaspitač treba da podstiče radoznalost kod dece i razvija njihovu ekološku svest; stvara kod dece predstave o planeti Zemlji i njenom očuvanju; podstiče na realizaciju grupnih projekata; tragalačkim aktivnostima u prirodi i vrtiću upućuje decu na otkrivanje živog sveta, pojave u neživoj prirodi, uloge koje živi i neživi svet imaju u čovekovom životu, kao i čovekovog uticaja na životnu sredinu; utiče kod dece na upoznavanje prirodnog blaga svoje sredine, otkrivanje njegove lepote i značaj njegovog negovanja i čuvanja.

Kako bi budući vaspitač postao profesionalac, nužno je da znanja stiče kroz sopstveno iskustvo u praksi, da uči od dece i zajedno sa decom, osvešćujući na taj način i sopstveni razvoj. Jačanjem istraživačkih kompetencija budući nastavnici/vaspitači dobijaju priliku da stasavaju u „teoretičare u akciji“ ili „teorijske praktičare“, koji svoje teorije svakodnevno koriste u praksi i u praksi ih menjaju, nadopunjuju, grade i transformišu u skladu sa dinamičkom povratnom informacijom iz svakodnevne akcije.

„Kako bi budući vaspitač postao profesionalac, nužno je da znanja stiče kroz sopstveno iskustvo u praksi, da uči od dece i zajedno sa decom, osvešćujući na taj način i sopstveni razvoj. Jačanjem istraživačkih kompetencija budući (...) vaspitači dobijaju priliku da stasavaju u 'teoretičare u akciji' ili 'teorijske praktičare', koji svoje teorije svakodnevno koriste u praksi i u praksi ih menjaju, nadopunjuju, grade i transformišu u skladu sa dinamičkom povratnom informacijom iz svakodnevne akcije.“ (Klemenović, 2011: 20-21).

Kompetencije vaspitača danas moraju da se unapređuju. Potrebno je proširiti i nadograditi sadržaje iz oblasti ekologije u obrazovanju budućih vaspitača u cilju poboljšanja njihove kompetentnosti.

LITERATURA

- Andevski, M. (2006). *Ekologija i održivi razvoj na putu ka društvu učenja*. Novi Sad: Cekom books.
- Dozier, K. (1997). *Using Our National Diversity as an Educational Resource*. Social Studies, 88, 252-256.
- Despotović, M. (2008). *Obrazovanje usmereno na kompetencije – implikacije za razvoj kurikuluma. Obrazovanje i učenje pretpostvake evroskih integracija (35-49)*. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju.
- Ivanković, B. (2004). *Metodika upoznavanja okoline: za studente više škole za obrazovanje vaspitača i vaspitače predškolskih ustanova*. Sremska Mitrovica: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Klemenović, J. (2011). „Rekonceptualizacija nastavničke /vaspitačke profesije u kontekstu društva znanja“. *Zbornik VŠSSOV*. Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača. god. VI, br. 2. str. 11-23.
- Kulić, R. (1997). „Smisao i funkcije pismenosti u savremenom društvu“. *Andragoške studije*, vol 4, br, 2, str. 92-98.
- Matanović, V. (2003). *Kako da sačuvamo svet oko nas*. Zemun: Nijansa.
- Miličić-Trebaticki, D. (2011). „Da nam čistije i zelenije bude – ekološke aktivnosti“. *Zbornik VŠSSOV*. Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača. god. VI, br. 2. str. 133-142.
- Oxfords advanced learners encyclopedic dictionary*. (1989). Oxford University.
- Pastuović, N. (2006). „Kako do društva koje uči“. *Odgojne znanosti*. Vol. 8, br. 2, str. 421-441.
- Pedagoški leksikon* (1996). Beograd: Zavod za udžbenike SRS.
- Soleša Grijak Đ., Soleša, D. (2011). „Kompetentnost predškolskih vaspitača za društvo učenja“. *Pedagogija*, 648-655.
- Srdić, V. (2010). „Lični i profesionalni razvoj vaspitača“. U: Soleša-Grijak Đ., Soleša D. (ur): *Kompetencije vaspitača i učitelja za društvo znanja*. Beograd: Eduka.
- Stojanović, B., Trajković, P. (2008). *Živi svet oko nas*. Novi Sad: Dragon.
- Suzić, N. (2004). „Naša škola u odnosu na kompetencije za XXI vijek“. Novi Sad: *Pedagoška stvarnost*, br. 3-4.
- Centar za interaktivnu pedagogiju (2007). *Profesionalizam vaspitača*. Interni materijal. Beograd.
- Šehović, S. (2012). *Uloga ekološkog obrazovanja u zaštiti i unapređivanju životne sredine*. Učiteljski fakultet Beograd. Danubius.

Nikoleta Kukučka, Ph.D.

EDUCATOR COMPETENCIES THROUGH PRACTICAL WORK IN TERMS OF DEVELOPING ENVIRONMENTAL AWARENESS AMONG PRESCHOOL CHILDREN

Summary

This paper analyzes the importance of developing environmental awareness in children of preschool age, teachers' ability and the most convenient way to influence the development of ecological awareness in children. A teacher should be familiar with the most recent literature on the topic of ecology, which should help him in children's further education through some practical examples, exercises and workshops that will contribute to the development of ecological awareness in children. Environmental education and the formation of the ecological way of thinking begin in early childhood, so it is very important to properly stimulate children from the earliest age. Ecology is underrepresented in the work with children of preschool age and competence of teachers in the field of ecology can be brought into question. Lack of education on ecology makes future teachers insufficiently competent, and special environmental programs that could serve as a basis for organising environmental activities do not exist. It is necessary to expand and upgrade facilities in the field of environmental education of future teachers in order to improve their competence.

Key words: environmental awareness, competence of teachers, learning about the environment, protection of the environment.